

4. Машкіна Л.А. Теоретичні засади особистісно орієнтованого навчання у вищій школі / Л.А.Машкіна // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – Випуск 28 (81). – 2013. – С.535 – 540.
5. Ситаров В.А. Дидактика: [учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений] / В.А.Ситаров, под ред. В.А.Сластенина.– М.:Академия, 2002. – 368 с.

This article summarizes the features of the training of future masters in Pre-school Education to implement educational management, clarified its role in the professional development specialists. Thesis there is determined and analyzed the semantic content of the various aspects of educational management, namely cognitive-semantic, active, reflective and motivational value.

Key words: pedagogical management, future masters, pre-school education, managerial competence.

doi:10.15330/esu.9.103-107

УДК 378.14:[81'276.6=111:341.63]

ББК 81.2 Англ –025.7 +67.910.821

Ольга Назорна

ПОНЯТТЯ “МІЖНАРОДНИЙ АРБІТРАЖ” У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АРБІТРАЖНИХ ЮРИСТІВ

Міжнародний арбітраж є ефективним альтернативним механізмом вирішення спору між договірними сторонами в умовах глобалізації. Наразі існує потреба в організації оптимальної системи навчання та підготовки кадрів, здатних здійснювати арбітражну практику на міжнародній арені. Професійна підготовка майбутніх арбітражних юристів здійснюється на базі інституту магістратури. Окрім фахових дисциплін, навчальний план передбачає вивчення ділової іноземної мови як компоненту професійної компетентності майбутніх арбітражних юристів та інструменту їх професійної взаємодії. Щоб створити надійні умови для якісної інішомовної підготовки, викладач повинен оволодіти певними знаннями іношої галузі, зокрема зрозуміти суть поняття “міжнародний арбітраж”.

Ключові слова: міжнародний арбітраж, професійна підготовка, майбутній арбітражний юрист, магістратура, ділова іноземна мова.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Функціонування транснаціональних корпорацій як основної рушійної сили економічної глобалізації ускладнюється фінансовими, політичними, соціокультурними та іншими чинниками, що робить ведення міжнародного бізнесу особливо ризикованою формою підприємницької діяльності [5, с. 9].

Міжнародний арбітраж як альтернативний (до традиційного судового розгляду) спосіб вирішення конфліктів (ADR), який ще інколи називають “діловим способом врегулювання конфліктів” [12], вважається дуже дієвим та надійним механізмом вирішення будь-якого спору між договірними сторонами.

Зрозуміло, що лише висококваліфіковані, компетентні арбітри можуть забезпечити ефективний арбітражний розгляд на міжнародному рівні. Це, у свою чергу, актуалізує потребу в організації оптимальної системи навчання та підготовки таких кадрів. Хмельницький університет управління та права успішно здійснює підготовку магістрів за спеціалізацією “Міжнародне економічне право та альтернативне вирішення спорів”, задовільняючи кадровий дефіцит у фахівцях з ґрунтовними теоретичними знаннями та практичними навичками в міжнародних

аспектах правового регулювання економічних і господарських спорів. Окрім фахових дисциплін, навчальний план передбачає вивчення ділової англійської мови як інструменту професійної взаємодії в умовах сучасних глобалізаційних процесів. Для того, щоб бути здатним створити надійні умови для якісної іншомовної підготовки як засобу формування професійної компетентності майбутніх арбітражних суддів, викладач повинен оволодіти певними знаннями іншої галузі, зрозуміти зміст ключових понять, пов'язаних зі сферою міжнародного арбітражу.

Аналіз досліджень і публікацій. Поняття міжнародного арбітражу є складним і багатоаспектним явищем, яке завжди привертало увагу провідних юристів-практиків та теоретиків права. У своїх працях науковці розкривають сутність та види міжнародного арбітражу (В. Гуменюк, Л. Містеліс, І. Побірченко, Ю. Притика, С. Стронг); досліджують юридичну природу арбітражної угоди як підстави виникнення компетенції міжнародного комерційного арбітражу (В. Ануров, Г. Борн, О. Волошук, С. Ніколюкін, Г. Цірат); аналізують порядок розгляду спорів таким органом та шляхи взаємодії міжнародних комерційних арбітражів з державними судами (Л. Винокурова, С. Курочкін, Дж. Лью, М. Морозов, Я. Паулсон); встановлюють процедуру визнання та виконання арбітражних рішень (С. Бессон, Т. Захарченко, Б. Корабельніков, М. Теплюк, Д. Фаваллі); вивчають проблему ефективності арбітражних забезпечувальних заходів (С. Кравцов, М. Мальський, Ю. Притика, Г. Цірат) тощо.

Однак, варто пам'ятати, що в умовах сьогодення формується нова парадигма правничої науки, яка характеризується міждисциплінарністю, а відтак її базові поняття слід розглядати не ізольовано, а в аспекті інших наук – соціології, філософії, педагогіки, економіки, політології тощо [11, с. 18].

Так, станом на сьогодні, відсутній принаймні загальний аналіз поняття “міжнародний арбітраж” зроблений не фахівцем у галузі права, що і обумовлює актуальність цього дослідження.

Формулювання цілей статті. Мета цього дослідження – розглянути сутність поняття “міжнародний арбітраж” крізь призму неюридичних спеціальностей, долаючи традиційні дисциплінарні межі.

Виклад основного матеріалу. Отже, термін “міжнародний арбітраж” (“*international arbitration*”) може вживатись у двох значеннях: 1) особлива процедура розгляду і врегулювання міжнародних суперечок; консенсуальний, приватний процес з винесенням обов'язкового для сторін спору рішення, яке приймається одним або більше приватними, незалежними особами – арбітрами (арбітражними суддями), обраними сторонами на основі їх професійних та особистих якостей [9]; і 2) постійно діючий або тимчасовий спеціально утворений за згодою сторін спору третейський орган чи арбітражна організація для розгляду окремого спору [3, с. 7–8].

Визначення міжнародного арбітражу, передбачене в Типовому Законі ЮНСІТРАЛ, ґрунтується на змішаному підході, коли акцент робиться не на одному критерії, а на поєднанні різних факторів. Отже, відповідно до ст. 1.3 Типового Закону арбітраж вважається міжнародним, якщо:

- а) включає сторони, які мають комерційні підприємства в різних країнах,
- б) розглядає спори, які виникають із зобов'язань, що підлягають виконанню в іншій від місця ведення бізнесу країні,
- в) сторони чітко домовилися про те, що предмет арбітражної угоди підпадає під юрисдикцію більш ніж однієї країни [7].

Процедура проведення арбітражного процесу обумовлюється сукупністю правил арбітражних установ, національних законів та низкою міжнародних договорів. В цілому, арбітражу в порівнянні з судовим розглядом притаманна більша свобода щодо процедурних питань: процесу формування складу арбітражного суду, визначення його компетенції, вимог до позовної заяви тощо. На відміну від Міжнародного Суду ООН, де сторонами можуть бути тільки держави, арбітражну процедуру можуть використовувати і міжнародні організації [1, с. 29]. Виникає необхідність більш детально зупинитись на основних етапах процедури арбітражного розгляду.

По-перше, детально продумане та чітко сформульоване арбітражне застереження (*arbitration clause*) як одна з найважливіших складових міжнародного комерційного контракту або укладена приватна угода (*private agreement*) є підставою виникнення компетенції міжнародного арбітражу [2].

Арбітражна угода виконує три основні функції:

- 1) слугує підтвердженням згоди сторін щодо врегулювання спору шляхом арбітражу. Після того як сторони досягли угоди про арбітраж, таке рішення стає обов'язковим для них – сторони погоджуються передати свій спір до арбітражного суду, виключити юрисдикцію державних судів і підкоритися рішенням цього суду. Отже, згода на арбітраж не може бути відкликана в односторонньому порядку;
- 2) є основним джерелом повноважень арбітражного суду. Як правило, арбітражний суд може здійснювати лише ті повноваження, якими його наділили сторони спільно з додатковими або допоміжними повноваженнями, передбаченими законом (законами), що регулюють арбітраж.
- 3) встановлює компетенції арбітражного суду. В звичайному судовому процесі (*litigation*) виконання правосуддя визначається кількома критеріями, де угода сторін є одним з багатьох інших. В арбітражному ж процесі, угода сторін є єдиним джерелом визначення юрисдикції суду [8].

Важливим етапом у процедурі арбітражного розгляду є *формування складу арбітрів* (*appointment of arbitrators*), коли визначається кількість арбітрів, умови їх призначення і відводу тощо. Так, кандидатури арбітражних суддів можуть бути обрані безпосередньо сторонами конфлікту на основі їх спільного рішення; трапляється, що кожна сторона пропонує власну кандидатуру, а вже обрані арбітражні судді, в свою чергу, самостійно долучають третього члена до свого складу; інколи арбітри призначаються зовнішньою стороною (наприклад, судом або окремою особою або організацією, обраною сторонами) [12].

Вибір арбітра залежить від характеру справи та здійснюється за порадою арбітражних експертів-практиків, які володіють необхідною інформацією про рівень професійності та репутацію різних кандидатів. Важливими параметрами при виборі арбітра є освіта, кваліфікація, знання мов, національність і місце проживання. Зазвичай для вирішення більшості спорів залучають одного арбітражного суддю, проте для врегулювання складних конфліктів очевидна перевага участі трьох арбітрів.

Не менш значимим кроком є *проведення попередньої зустрічі* (*preliminary meeting*) арбітрів і сторін, щоб ознайомитися з предметом спору, більш скрупульозно обговорити деталі процедури арбітражного розгляду, зокрема місце проведення арбітражу, мова арбітражного провадження, строк розгляду справи, обрання застосованого права, правила ведення арбітражного розгляду справи, порядок надання доказів по справі, порядок винесення арбітражного рішення, підстави

припинення арбітражного розгляду, розмір і порядок сплати арбітражного збору, розподіл арбітражних витрат.

Багато чинників впливають на вибір місця проведення арбітражу (*seat/place/venue of arbitration*), проте основним тут є визначити чи є пропонована країна стороною Нью-Йоркської Конвенції та встановити особливості правової системи цієї країни, що має безпосередній вплив на проведення арбітражу. Так звана “Велика четвірка”, зокрема Велика Британія, Франція, Швейцарія та США складають рейтинг найпопулярніших місць проведення міжнародного арбітражу.

Мова арбітражного розгляду визначається в арбітражному застереженні або в приватній угоді. Як правило, перевага надається англійській мові не лише як мові міжнародного спілкування, але й як мові, на якій розмовляють в країнах, що належать до англо-саксонської правової сім’ї (Велика Британія та США).

Позовна заява і заява-відповідь (statement of claim and response) укладається на етапі, коли позивач готує короткий опис предмету спору без надання доказів, таким чином повідомляючи відповідача про необхідність зреагувати на ситуацію, визнаючи чи спростуючи перераховані твердження. Відповідач може підготувати зустрічний позов, що в свою чергу вимагає відповіді від позивача.

На етапі *збору і дослідження доказів (discovery and inspection)* представники сторін відшуковують ревантну інформацію, аналізуються всі документи, які пов’язані з предметом спору.

Наступним кроком є *обмін доказами (interchange of evidence)*, коли свідчення у письмовому вигляді передаються арбітру для ознайомлення та аналізу.

На етапі *слухання (hearing)* справи арбітр вислуховує усні заяви сторін, допитує свідків, уточнює інформацію. Варто зауважити, що арбітр не може змусити свідка з’явитися на засіданні, що є відповідальністю сторін. Етап слухання можна уникнути у разі, якщо спор вдасться вирішити виключно на основі представлених документів.

Заяви сторін (legal submissions) усно під час арбітражного слухання або письмово після його закінчення надаються арбітру адвокатами, де пропонується перелік доказів та фіксується застосовне законодавство [10].

На фінальному етапі розгляду спору основним завданням арбітражного судді є прийняття остаточного та обов’язкового *рішення (award)* по справі.

Можна виокремити чотири види арбітражних рішень:

- 1) проміжні (*interim*) – вирішують проблему на тимчасовій основі і можуть бути переглянуті згодом. Наприклад, попереднє рішення може запобігти стороні реалізувати активи, які є предметом спору, до винесення остаточного рішення;
- 2) часткові (*partial*) – стосуються остаточного вирішення одного або кількох аспектів спору. Наприклад, арбітражний суд може винести часткове рішення про визначення застосовного права або врегулювання питання про юрисдикцію. Крім того, складний конфлікт може бути поділений на кілька етапів з винесенням окремих рішень для кожного з них;
- 3) остаточні (*final*) – врегульовують усі нюанси спору та носять безапеляційний характер;
- 4) погоджувальні (*by consent*) – укладаються, коли сторони дійшли згоди і просять зафіксувати свій намір офіційно у вигляді арбітражного рішення, яке також підлягає виконанню відповідно до Нью-Йоркської Конвенції [4, с. 12].

Після укладення арбітражного рішення здійснюється перевірка (*correction*) на грамотність, усуваються правописні, лексичні, граматичні, стилістичні помилки чи

описки, інтерпретуються та пояснюються деякі положення арбітражного рішення відповідно до чинних правил або законів.

Якщо одна із сторін відмовляється здійснювати виконання (*enforcement*) своїх зобов'язань, що впливають з міжнародного арбітражного рішення, то його можна виконати не лише на місці проведення арбітражного розгляду, але й в будь-якій іншій країні-учасниці Нью-Йоркської Конвенції (146 членів).

Ст. 3 Нью-Йоркської Конвенції стосується правозастосувальної практики, і всі країні-учасниці повинні визнавати іноземні арбітражні рішення як обов'язкові та приводити їх у виконання згідно з місцевими правилами процедури. На відміну від судового розгляду, рішення буде визнано та приведено у виконання навіть, якщо арбітражним судом було допущено помилку у факті чи праві. Лише обмежені підстави прописані в Нью-Йоркській Конвенції можуть стати перешкодою для визнання арбітражного рішення. До них, у першу чергу, відносяться: недійсність арбітражної угоди, відсутність юрисдикції, порушення арбітражного процесу, невідповідний склад арбітражного суду. Арбітражне рішення також може бути визнано недійсним, якщо предмет спору не є предметом арбітражного розгляду, або якщо визнання і приведення у виконання цього рішення суперечитиме громадському порядку.

Кількість підстав для оскарження арбітражного рішення обмежена. У країнах, де прийнятий Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж, рішення може бути скасованим лише на місці його прийняття. Проте у разі, якщо рішення буде все ж анульовано, це не стане перпоною його виконання в іншій країні.

Висновки. На основі вищесказаного можна дійти таких висновків:

- 1) викладачу для ефективного викладання ділової іноземної мови магістрам, які навчаються за спеціальністю “Міжнародне економічне право та альтернативне вирішення спорів”, необхідно опанувати базовими поняттями, пов'язаними зі сферою міжнародного арбітражу;
- 2) з аналізованої літератури зрозуміло, що сторони, добровільно обираючи арбітражний спосіб вирішення конфлікту, прагнуть отримати справедливе, обов'язкове для виконання рішення за допомогою третьої неупередженої сторони, уникнувши зайвих витрат чи зволікання. Варто також зазначити, що, незважаючи на гнучкість арбітражного розгляду, існують певні чіткі правила арбітражної процедури.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо в аналізі сучасного стану професійної підготовки магістрів міжнародного арбітражу в Україні.

1. Бирюков П. Н. Международное право : учебн. пособие / П. Н. Бирюков. – [2-е изд.]. – М.: Юристь, 1999. – 416 с.
2. Шиб Т. Правові засади автономності арбітражного застереження / Т. Шиб // Віче. – 2011. – №12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2611/>
3. Энтин М. Л. Международные судебные учреждения. Роль международных арбитражных и судебных органов в разрешении межгосударственных споров / М. Л. Энтин. – М.: Международные отношения, 1984. – 176 с.
4. A Guide to International Arbitration [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.claytonutz.com
5. Bühring-Uhle C. Arbitration and Mediation in International Business / C. Bühring-Uhle. – [2-d edit.]. – Kluwer Law International, 2006. – 304 p.
6. Cotterrell R. The Sociology of Law: An Introduction / R. Cotterrell. – Oxford University Press, 1992. – 398 p.

7. Goode R. Transnational Commercial Law: Text, Cases, and Materials /R. Goode, H. Kronke, E. McKendrick. – Oxford University Press, 2007. – 629 p.
8. Guide to International Arbitration [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.lw.com/thoughtleadership/guide-to-international-arbitration-2014>
9. Lookofsky J. M. Transnational Litigation and Commercial Arbitration : A Comparative Analysis of American, European and International Law. / J. M. Lookofsky. – N.Y. : Transnational Juris Publications, Inc., Ardsley-on-Hudson, 1992. – 782 p.
10. Mediate.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mediate.com/articles/grant.cfm>
11. Twining W. Reviving General Jurisprudence / W. Twining // Transnational Legal Processes / ed. Likosky M. – London: Butterworth, 2002. – P. 3–22.
12. What is Arbitration? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mediate.com/articles/grant.cfm>

International arbitration is an effective alternative mechanism for dispute resolution between the parties to the treaty in the context of globalization. Nowadays there is a demand for optimal organization of education and training specialists, capable to realize arbitration practice in the international arena. Professional training of future arbitration lawyers is carried out within master programs. In addition to professional disciplines, the curriculum includes the study of Business English as a component of professional competence of future arbitration lawyers and a tool for their professional interaction. To create reliable conditions for high-quality foreign language training, a lecturer has to obtain certain another sphere knowledge, in particular to understand the essence of the concept “international arbitration”.

Key words: international arbitration, professional training, future arbitration lawyer, master program, Business English.

doi: 10.15330/esu.9.107-112

УДК 371.15(4)
ББК 74.03(4/8)

Кишиштоф Ющак

KOMPETENCJE ZAWODOWE NAUCZYCIELI W UNII EUROPEJSKIEJ

Jakość oświaty nie zależy głównie od systemów edukacyjnych, metod nauczania, podręczników i innych pomocy naukowych, chociaż wszystkie one są ważne. Najważniejszym, niezastąpionym warunkiem realizacji oświaty dobrej jakości jest dobrze wykwalifikowany i dobrze umotywowany do pracy nauczyciel.

(WCOTP, b.d.)

У статті йдеться про суспільно-урядові зміни кінця XX початку XXI століття. Наголошується, що подібні явища мають місце у країнах європейського союзу.

Такі процеси спостерігаються у навчально-виховному процесі сучасної школи, вимагаючи перебудову процесу мислення, усвідомлення нової реальності, нових завдань і функцій суспільства.

Ключові слова: європейський союз, професійні компетенції, цивілізація, навчально-виховний процес.

Spółeczno-ustrojowe przemiany, jakie wystąpiły w ostatnich dekadach XX wieku w wielu regionach świata, a także charakterystyczne zjawiska cywilizacyjno-kulturowe nowego wieku, w tym integracja europejska, wywołują zasadnicze zmiany w zakresie potrzeb i wymagań współczesnego człowieka oraz wymuszają potrzebę przebudowy sposobu myślenia i postrzegania rzeczywistości. Nakłada to na współczesną szkołę nowe zadania i funkcje, tak społeczne, jak i cywilizacyjne. Priorytetem jest przekazanie